

Pri tej priliki bodi omenjeno, da sem zadnje dni videl šolski vrt, v kojem so eno-, dvo- in triletne drevesca skorej jednako velika. Dotični g. tovariš je vsako leto drevesca presadil, ker se mu jih je malo ob cepitvi prijelo, kar pa je zelo napačno. Cepljena drevesca rastejo vseh 5 let na istem mestu, ako so tudi bolj redka. Podsajati ali presajati v drevesnici nikakor ne smemo.

A. Likozar.

Avstrijsko šolstvo v l. 1890. s posebnim ozirom na Kranjsko.

(Dalje.)

Zenska ročna dela so po državnem šolskem zakonu in po šolskem in učnem redu predmet pouku na ljudskih šolah. Okrajna šolska oblastva imajo po nasvetu in zaslišanji krajnih šolskih oblastev ustanavljati lastne šole te stroke ali zá se ali pa združene z ljudsko šolo. Na samostojnih dekliških šolah morajo imeti ročna dela posebni oddelek.

Najboljše je razvit pouk v ročnih delih v Nižji Avstriji in Češki, najslabše v Koroški in v Šleziji; najmočneje je v zadnjem desetletji napredoval v Češki, najslabše v Koroški in Tirolski s Predarlško. Na Kranjskem se ročna dela poučujejo še precej marljivo. L. 1880. in 1890. je bil slabše kakor na Kranjskem razvit pouk v ročnih delih na Koroškem, v Moravski, Šleziji, Galiciji in Bukovini.

Od privatnih ljudskih šol je poučevalo ženska ročna dela 637 ali 74·4% in sicer: po mestih in trgih 432 ali 89·6%, po deželi 205 ali 54·8%. Na Kranjskem pa v občeh 13 ali 72·2%, po mestih in trgih 8 ali 72·7%, po deželi 5 ali 71·4%.

Pouk v ročnih delih je bil na privatnih ljudskih šolah relativno boljše razvit, kakor na javnih, ker so se ročna dela poučevala na 151 ali 47·0% javnih in na 13 ali na 72·2% privatnih in v občeh na 164 ali 48·2%, tedaj še ne prav na polovici ljudskih šol.

Pouk v drugem deželnem jeziku in pa v tujih jezikih, o kojem odločujejo deželna oblastva, je bil v zadnjem popisovanji na javnih ljudskih šolah sledeč:

Poljščina se je poučevala kot drugi deželni jezik na 1818 javnih ljudskih šolah, nemščina na 1584, rusinščina na 545, češčina na 398, laščina na 171, slovenščina na 105, rumunščina na 39, hrvaščina in srbščina na 12, nemščina in poljščina skupaj na 4, laščina in hrvaško-srbščina skupaj na 1.

Od 1818 šol, na kterih se je poljščina poučevala kot drugi deželni jezik, jih je bilo velika večina, namreč 1787 v Galiciji, 27 v Bukovini, 4 v Šleziji.

Nemščina se je kot drugi deželni jezik poučevala na 474 ljudskih šolah v Češki, na 238 v Galiciji, na 229 v Bukovini, na 178 v Moravski, na 149 v Štajerski, na 122 v Primorski, na 68 v Kranjski, na 50 v Šleziji, na 14 v Tirolski in na 2 v Dalmaciji.

Rusinščina se je poučevala kot drugi deželni jezik na 526 šolah v Galiciji in na 19 v Bukovini; češčina na 216 v Šleziji, na 93 v Moravski, in na 89 v Češki; laščina na 98 v Dalmaciji, na 56 v Primorski in na 17 v Tirolski; slovenščina na 84 v Štajerski, na 6 v Kranjski po 4 v Primorski in na 1 v Koroški; rumunščina na 39 bukoviških, hrvaščina-srbščina na 9 primorskih in na 3 dalmatinskih šolah, nemščina in poljščina skupaj na 4 galiških, hrvaško-srbščina in laščina skupaj na 1 primorski šoli.

Kot tuji jeziki so se poučevali: francoščina na 223, angleščina na 4, ruščina in hebrejščina vsaka na 2 šolah, končno laščina na 1 javni ljudski šoli, in sicer: francoščina po vseh kronovinah razven Kranjske in Dalmacije, posebno pa na Češkem in v Nižji Avstriji, angleščina na Češkem, ruščina in hebrejščina v Galiciji, laščina v Koroški.

Relativno se je torej od vsakih 100 javnih šol poučevala kot drugi deželni jezik poljščina na 10·32, nemščina na 8·93, rusinščina na 3·09, češčina na 2·25, laščina na 0·97, slovenščina na 0·60, rumunščina na 0·22, srbo-hrvaščina na 0·02 šolah; kot tuj jezik pa francoščina na 1·32, angleščina na 0·02; ostali drugi deželni jeziki in tuji jeziki vsled neznatnega števila ne pridejo v poštev.

Na Kranjskem se kot drugi deželni jezik poučuje nemščina na 10 šolah v krškem glavarstvu, po 8 v postojnskem in litijskem, na 7 v kranjskem, na 6 v črnomaljskem in logaškem, na 5 v novomeškem, na 4 v kamniškem, kočevskem in v ljubljanski okolici, na 3 v Ljubljani in v radovljiškem glavarstvu. Nasprotno pa poučujeta slovenščino kot drugi deželni jezik po 2 šoli v Ljubljani in v kočevskem, po 1 pa v krškem in novomeškem glavarstvu.

Od 973 avstrijskih privatnih ljudskih šol je dajalo 645 šol pouk v drugem deželnem jeziku in sicer 149 ali 15·2% v nemščini, 102 ali 10·4% v češčini, 90 ali 9·2% v poljščini, po 21 ali 2·1% v laščini in rusinščini, 8 ali 0·2% v slovenščini, 4 ali 0·4% v srbohrvaščini, po 1 ali 0·1% v rumunščini in nemško-laščini. Od 8 privatnih ljudskih šol, ktere so poučevale slovenščino kot drugi deželni jezik jih je bilo 7 na Kranjskem, namreč 6 v Ljubljani in 1 v Škofji Loki, 1 pa na Štajerskem, namreč v Mariboru.

Na 174 privatnih šolah avstrijskih ali na 17·8% skupnega števila se je poučevala francoščina kot tuj jezik, na 52 ali 5·3% angleščina, na 11 ali 1·1% hebrejščina, na 9 ali 0·9% laščina, na jedni ali 0·1%

ruščina in madjarščina. Na Kranjskem so poučevale od tujih jezikov 3 šole francoščino, 1 angleščino in 2 laščino in sicer zgolj ljubljanske šole.

Po § 10. drž. šolskega zakona smejo biti s posebnim ozirom na krajevne razmere s posameznimi ljudskimi šolami združeni tudi zavodi za oskrbo, vzgojo in pouk še nedoraslih, za šolo negodnih in pa posebni učni tečajji za šoli odraslo deco. Za deklice te vrste smejo se vzdrževati tudi nadaljevalni tečajji. Tudi na zavode te vrste se je oziralo zadnje popisovanje šol.

Prvi vrsti teh zavodov pripadajo otroška zabavišča in otroški vrteci. Zakonite dolžnosti za osnovo tacih zavodov ni, pač jo je pa naučna uprava vedno pospeševala in njih namen natanko omejila v posebnem zakonu. Po tem zakonu imajo otroški vrteci nalogo domačo vzgojo otrok v predšolski dobi podpirati in popolnjevati, torej otroke telesno in duševno na poznejši pouk v ljudski šoli pripravljati. Otroška zabavišča imajo pa nalogo otroke iz delavskih krogov v nadzorstvo sprejemati in primeren popravek dajati. Tudi otroška zabavišča so lahko ali samostojna ali pa v zvezi s kako ljudsko šolo ali s kakim dobredelnim zavodom.

Leta 1889. je bilo v Avstriji vsega skupaj 436 zabavišč in 550 otroških vrtcev. V zvezi z javnimi ljudskimi šolami je bilo pa po zadnjem popisu 52 zabavišč in 171 otroških vrtcev, izmed njih 27 zabavišč in 124 otroških vrtcev po mestih in trgih, 25 zabavišč in 47 otroških vrtcev po deželi. Zabavišč po mestih in trgih je bilo 14 na Češkem, 6 na Tirolskem, 3 v Zgornji Avstriji, 2 v Nižji Avstriji, po 1 v Moravski in Galiciji; otroških vrtcev pa 61 na Češkem, 22 v Nižji Avstriji, 17 v Moravski, 5 v Štajarski, po 4 v Primorski, v Šleziji in v Tirolski s Predarlško, po 2 v Galiciji, Bukovini in Kranjski (oba v Ljubljani), 1 v Zgornji Avstriji. Otroških zabavišč po deželi je bilo 16 na Tirolskem s Predarlško, 8 v Galiciji, 1 v Češki; otroških vrtcev pa 25 v Galiciji, po 7 v Češki in v Nižji Avstriji, 3 v Moravski, 2 v Tirolski, po 1 v Dalmaciji, Kranjski in Štajarski.

Število javnih ljudskih šol, s katerimi so združena zabavišča in otroški vrteci je relativno majhno, ker pride na vsacih 1000 šol komaj 3 zabavišča in 10 vrtcev, vendar pogostejše po mestih in trgih, kakor po deželi, namreč v 31 slučajih. (Dalje prih.) E. Lah.

Književnost.

„Wolfovega slovensko-nemškega slovarja“ je izšel 12. snopič, ki prinaša konec prvega dela, naslovni list, zgodovino slovarjevo, znamenja in kratice in končno začetek II. dela, namreč slovarsko gradivo od besede pa do besede plötje.

Nazorni pouk v ljudski šoli. I. del. Spisal Francišek Gabršek. Izdalo in založilo „Pedagogičsko društvo v Krškem“. V Ljubljani. Natisnila „Narodna Ti-